

کیفیت قوانین و مقررات مرتبط با فناوری اطلاعات
و ارتباطات ایران در مقایسه با کشورهای واقع در
منطقه آسیای جنوب غربی^۱

نام دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین

شماره مسلسل: ۲۸۰۱۲۹۴۳

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۲/۸

مقدمه

فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان موتور محرک اقتصاد کشورها در سال‌های اخیر مورد توجه اغلب کشورها قرار گرفته است. سیاستگذاران در کشورهای مختلف جهت تسهیل توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، اقدام به فراهم کردن بسترهای مورد نیاز فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌کنند. یکی از بسترهای اصلی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، وجود بستر مناسب قوانین و مقررات است. به همین منظور سیاستگذاران و مقرراتگذاران در کشورهای مختلف اقدام به تصویب قوانین و مقررات موضوع فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌کنند.

این قوانین مربوط به حوزه‌هایی همچون حفاظت از حریم خصوصی در فضای سایبر، حفاظت از داده‌های شخصی، استنادپذیری ادله الکترونیکی، تجارت الکترونیکی، دولت الکترونیکی، مالکیت معنوی در فضای تبادل اطلاعات، توسعه محتوای دیجیتال بر خط و منابع آدرس‌های اینترنتی می‌باشند.

وضعیت ایران در میان کشورهای منطقه سند چشم‌انداز

نهادهای بین‌المللی شاخص‌هایی را جهت سنجش کیفیت قوانین و مقررات تهیه و اعلام می‌کنند.^۲ یکی از این شاخص‌ها شاخص کیفیت قوانین مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات منتشره از سوی مجمع جهانی اقتصاد است. نمودار ۱ جایگاه ایران را در مقایسه با برخی از کشورهای منطقه سند چشم‌انداز نشان می‌دهد.

نمودار ۱. مقایسه وضعیت کیفیت قوانین مرتبط با فناوری اطلاعات ایران و کشورهای حوزه سند چشم‌انداز در ۲۰۱۳

۱. منطقه آسیای جنوب غربی مندرج در سند چشم‌انداز شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه.

۲. اطلاعات مربوط به ایران از اتاق بازرگانی ایران به این نهاد ارائه شده است و شاخص اطلاقی به ایران برآیند اظهار نظر کارشناسی ۵۸۵ مدیر اجرایی در سال ۲۰۱۳ و برآیند نظر ۳۲۸ مدیر اجرایی کشور در سال ۲۰۱۲ بوده است.

مطابق گزارش سال ۲۰۱۳ رتبه ایران در این سال در بین کشورهای جهان ۹۹ بوده، که نسبت به سال ۲۰۱۲ از رشد ۶ پله‌ای برخوردار شده است. همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود افزایش رتبه ایران برای بهبود جایگاه کشور در میان کشورهای منطقه کافی نبوده است و ایران از میان ۲۰ کشور سند چشم‌انداز که اطلاعاتشان در دسترس است طی دو سال متوالی در جایگاه چهاردهم در میان این کشورها قرار دارد.

جدول ۱. قوانین مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات

رتبه کیفیت قوانین مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات ۲۰۱۳	رتبه کیفیت قوانین مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات ۲۰۱۲	نام کشور یا منطقه	ردیف
۷	۲۰	قطر	۱
۹	۲۷	امارات	۲
۲۵	۲۶	عربستان سعودی	۳
۳۰	۲۵	رژیم اشغالگر قدس	۴
۳۲	۳۹	بحرین	۵
۳۶	۳۰	عمان	۶
۴۶	۶۴	آذربایجان	۷
۵۰	۸۸	ارمنستان	۸
۵۳	۷۴	اردن	۹
۵۹	۵۲	ترکیه	۱۰
۶۹	۶۶	قزاقستان	۱۱
۸۶	۹۵	تاجیکستان	۱۲
۸۷	۸۳	مصر	۱۳
۹۹	۱۰۵	ایران	۱۴
۱۱۳	۱۱۲	پاکستان	۱۵
۱۲۸	۱۱۰	کویت	۱۶
۱۳۵	۱۳۳	قرقیزستان	۱۷
۱۴۱	۱۴۲	یمن	۱۸
۱۴۹	۱۳۸	لبنان	۱۹
موجود نیست	۱۲۹	سوریه	۲۰

مأخذ: مجمع جهانی اقتصاد (WEF).

پیشنهاد و نتیجه‌گیری

همانطور که پیشتر اشاره شد، یکی از بسترهای اصلی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، وجود زیرساخت مناسب قوانین و مقررات است. با مروری به جایگاه کشور در منطقه در زمینه کیفیت قوانین و مقررات فناوری اطلاعات و ارتباطات مشخص می‌شود که چنین جایگاهی با توجه به اهداف سند چشم‌انداز شایسته کشورمان نیست. مطالعات پیشین مرکز پژوهش‌ها^۱ نشان می‌دهند خلأهای قانونی متعددی از جمله فقدان قوانین در موضوعات ذیل وجود دارند:

۱. حفاظت از حریم خصوصی و حفاظت از داده‌های شخصی در فضای سایبر،

۱. رجوع شود به: گزارش دفتر فناوری‌های نوین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با عنوان «با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۴۰. آشنایی با قوانین و مقررات حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات».

۲. استنادپذیری ادله الکترونیکی،

۳. مالکیت معنوی در فضای تبادل اطلاعات،

۴. دولت الکترونیک،

۵. پرداخت و بانکداری.

علاوه بر تصویب مقررات در حوزه‌های فوق‌الذکر، به‌روزرسانی قوانین قبلی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات همچون قانون جرائم رایانه‌ای و تجارت الکترونیکی و مقرراتگذاری حوزه فناوری‌های نوظهور در عرصه فناوری اطلاعات و ارتباطات نظیر رایانش ابری^۱ از دیگر وظایف سیاستگذاران و مقرراتگذاران کشور است.

بدیهی است بدون تصویب چنین قوانینی، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور بدون وجود بسترهای قانونی لازم به پیش خواهد رفت و به‌تبع آن قانونمندی‌سازی حوزه‌ای که نابسامانی قانونی را به‌خود دیده است روز به‌روز دشوارتر و پیامدهای آن دامنگیر منافع کوتاه‌مدت و بلندمدت کشور خواهد شد. نکته حائز اهمیت، لزوم تفکیک بین سیاست، قانون و مقررات حوزه فناوری اطلاعات، با توجه به وجود نهادهای تخصصی سیاستگذار فناوری اطلاعات و ارتباطات در کنار قوه قانونگذار کشور است.

در پایان پیشنهاد می‌شود در راستای منویات مقام معظم رهبری در ساماندهی فضای مجازی، مجلس شورای اسلامی تدوین قوانین بستر ساز حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات را در دستور کار خود قرار دهد که این امر نیازمند تعامل بیشتر شورای عالی فضای مجازی به‌عنوان سیاستگذار عرصه فضای مجازی با مجلس شورای اسلامی به‌عنوان قوه قانونگذار کشور جهت برطرف کردن خلأهای قانونی است. کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی نیز وظیفه دارد در پرتو سیاست‌های شورای عالی فضای مجازی و براساس قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی با تصویب مصوبات به تنظیم روابط در عرصه فناوری اطلاعات و ارتباطات بپردازد.

---

۱. رجوع شود به: گزارش دفتر فناوری‌های نوین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با عنوان «رایانش ابری».